Хорхе Луїс Борхес

Етнограф

Цю історію я почув у Техасі, але сталася вона в іншому штаті. В ній лише один герой, якщо не брати до уваги, що в кожній історії тисячі героїв, видимих і невидимих, живих і мертвих. Його звали, здається, Фред Мардок. Довготеле сий, як то американці, ні білявий, ні чорнявий, мовчазний, з профілем, наче витесаним сокирою. Нічого в ньому виняткового, навіть позірного, що властиве молодим людям. Поштивий від природи, він ревно вірив книгам і тим, хто їх 'Федералісти та унітарії- два політичні угруповання в Аргентіні 20-х років XIX століття.

пише. Якраз у тому віці, коли людина ще не знає, на що вона здатна, і ладна присвятити себе тому, що пропонує їй доля: містиці перської мови або невідомо му походженню угорської, перипетіям війни чи алгебри, пуританізму чи оргії. В університеті йому порадили вивчати індіанські мови. Таємні обряди зберегли ся в деяких племен на Заході; його професор, людина літня, запропонував йому пожити в резервації, поспостерігати обряди й розгадати таємниці, що їх чаклуни звіряють неофітам. Коли ж повернеться, він відредагує дисертацію, а факультетське начальство віддасть її до друку. Мардок охоче погодився. Один із його предків загинув у прикордонній війні, тож тепер давня родинна драма стала ніби сполучною ланкою. Авжеж, він передбачав труднощі, які його чекали; мусив добитися, аби червоношкірі вважали його своїм. І він зважився на тривалу авантюру. Понад два роки жив у чистому полі, серед мурів з невипаленої цегли та просто неба. Прокидався вдосвіта, засинав, коли сутеніло, навіть сни вже снилися мовою, яка не була йому рідною. Ходив у дивному одязі, забув друзів і місто, піднебіння його звикло до прянощів, а думки набули спрямування, які його логіка відкидала. Перші місяці потай робив нотатки, які згодом порвав: чи то щоб не викликати підозру, чи то вже не потребував їх. Після певних вправ, що мали вдосконалити його морально та фізично, священик звелів й-ому згадувати ті свої сни й

удосвіта звіряти їх. Він пересвідчився, що ночами, коли місяць уповні, йому сняться бізони. Сни повторювалися, він переповідав їх своєму наставнику, і той нарешті відкрив йому таємне вчення. А одного ранку, не попрощавшись ні з ким, Мардок зник.

У місті його охопила туга за тими первісними вечорами в полі, де колись тужив за містом. Прийшов до професора і сказав, що знає таємницю, але вирішив не розголошувати її.

— Ви зв'язали себе словом?

— Ні, не тому,— заперечив Мардок. — У тих краях я пізнав таке, чого не можу розкрити.

— Годі висловити те по-англійському? — припустив співрозмовник.

— Не в тім річ. Тепер, володіючи таємницею, я б знайшов сто різноманітних і несподіваних способів, аби викласти її. Не знаю, як це вам пояснити, але таємниця надто цінна, а наука, наша наука, видається мені тепер чистісінькою нісенітницею.

Він помовчав, а тоді додав:

— Та й таємниця не варта тих доріг, які привели мене до неї. їх треба сходити ногами.

Професор холодно виголосив:

— Я повідомлю про ваше рішення вчену раду. Ви збираєтеся жити серед індіанців?

Мардок відповів:

— Ні. Я, певно, не повернуся туди. Те, чого я навчився в них, знадобиться будь-де і за будь-яких обставин.

Такою була та розмова.

Фред одружився, тоді розлучився і зараз працює бібліотекарем в Йєльсько му університеті.